

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології на

тему:

**Функціонально-структурні особливості риторичного питання у сучасній
китайській мові**

Студента групи Кит12-21

факультету східної і

слов'янської філології

денної форми

навчання Освітньої

програми

Китайська мова і література та

переклад, західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови

та літератури (переклад

включно), перша - китайська

Панасенка Бориса Вадимовича

Науковий керівник: Костанда І.О.

Національна шкала _____

Кількість Балів _____

Оцінка ЄКТС ____

КИЇВ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ХУДОЖНІЙ ДИСКУРС» У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ	6
1. Поняття дискурсу в лінгвістиці	6
2. Специфіка китайського художнього дискурсу	10
Висновки до Розділу 1	19
РОЗДІЛ II. ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РИТОРИЧНОГО ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ ХУДОЖНЬОГО СТИЛЮ)	20
2.1 Семантичні особливості риторичного запитання у сучасній китайській мові	20
2.2. Аналіз художніх текстів із використанням риторичного запитання	22
ВИСНОВКИ	30
论文摘要.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34

ВСТУП

Літературна спадщина країни є невід'ємною частиною її минулого, свідченням культурного розвитку та літописом суспільного життя. Звісно, протягом століть літературні практики зазнали чимало змін, зумовлених стрімким розвитком світу та посиленням міжкультурних зв'язків. Однак завдяки літературним творам, створеним століття тому і збереженим до наших днів, люди мають можливість побачити особливості соціального, культурного та повсякденного життя в минулому. Водночас вони можуть порівняти літературні особливості середньовічної та сучасної літератури і побачити, як стилістичні прийоми використовуються в романах певних країн, щоб краще зрозуміти іноземну культуру.

Китайська література може бути дуже цікавим прикладом незвичного письма. Західній людині нелегко зрозуміти східні культури. Це тому, що вони настільки різні в усіх відношеннях, включаючи мораль, культуру та релігію. Однак літературні твори дають нам можливість зануритися в інші країни, не виходячи з дому, і уявити, що могло відбуватися в інших країнах в давнину згідно з фактами, описаними в деяких книгах. Однак для найбільш точного сприйняття зображеної картини головне - це тонке використання різних стилістичних прийомів у тому чи іншому романі. Відомо, що Китай має власний світогляд і певну філософію, що чітко відображається в його системі метафор, способах порівняння, символів тощо, і досить актуальним є вивчення китайської специфіки у використанні стилістичних прийомів у китайському художньому дискурсі. Сьогодні Схід і Захід активно співпрацюють. Це означає, що нам потрібно краще розуміти один одного, і література може допомогти нам у цьому.

У китайській спадщині є багато прикладів великої літератури. Наприклад, є чотири класичні китайські романи.: «Річкові заплави», «Трицарство», «Записи про подорож на Захід» та «Сон у червоному теремі».

Кожен із названих романів, сповнений стилістичними засобами, розповідає про особливості середньовічного життя в Китаї, проте наша робота

присвячена лише одному – «Річкові заплави». Роман Ши Найаня «Річкові заплави» - приклад китайської художньої класичної літератури і займає одне з перших місць у культурній спадщині китайського народу.

Актуальність теми цього дослідження полягає у недостатній вивченості та розробленості особливостей китайського художнього дискурсу. Вивчення стилістичних особливостей художнього дискурсу є одним із найактуальніших напрямів сучасної лінгвістики тексту, проте їхнє специфічне застосування в текстах ще не знайшло повного відображення в лінгвістичних дослідженнях. Зокрема, наше дослідження мотивоване необхідністю вивчення функції риторичних запитань у китайському художньому дискурсі на матеріалі роману «Річкові заплави».

Мета і завдання дослідження. Метою даного дослідження є виявлення та аналіз вживання риторичного запитання у китайській мові.

Згідно з метою дослідження, поставлені наступні **завдання**:

- виявити специфіку китайського художнього дискурсу;
- дослідити особливості відтворення зображально-виразних засобів у китайській середньовічній літературі;
- провести аналіз використання риторичного запитання у художньому дискурсі.

Об'єктом дослідження є стилістичні засоби китайського художнього дискурсу.

Предметом дослідження є риторичне запитання у китайському художньому дискурсі.

Методи дослідження зосереджені на теоретичних аспектах стилістики, а в процесі комплексного вивчення теми використовувалися методи аналізу та синтезу, історико-порівняльний, історико-хронологічний, описовий та структурний методи дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що було точно визначено та систематизовано стилістичні особливості китайського художнього дискурсу.

Практичне значення отриманих результатів може бути корисним для викладання наступних дисциплін "Теорія і практика перекладу китайської мови", "Практичний курс китайської мови", "Стилістика китайської мови". Зокрема, результати дослідження допоможуть перекладачам уникнути помилок при перекладі художніх текстів, побудованих на основі художнього дискурсу.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ХУДОЖНІЙ ДИСКУРС» У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1. Поняття дискурсу в лінгвістиці

Багато термінів, що використовуються в дослідницькій сфері, визначаються багатогранно і суперечливо. Це, безумовно, стосується і поняття дискурсу. Багато дисциплін, таких як педагогіка, соціологія, прагматика, лінгвістика, культурологія, психолінгвістика та право, займаються вивченням дискурсу.

Кожна дисципліна підходить до вивчення дискурсу у спосіб, характерний для її предмета. Чіткого визначення терміну "дискурс" не існує. Насправді, як зазначає ван Дейк, для з'ясування його змісту можуть знадобитися складні теорії та цілі дисципліни.

Оскільки поняття дискурсу є одним із світоглядних понять, повністю пояснити його зміст означає зрозуміти природу людської свідомості, особистості та соціальної діяльності. Взагалі, термін "дискурс" походить з французької мови у своєму найдавнішому значенні. Він означав "діалогічне мовлення". Лише у 19 столітті термін став полісемантичним.

У словнику Якоба Вільгельма Грімма (1860) наводяться такі семантичні параметри терміну «дискурс»:

- 1) діалог, розмова;
- 2) мова, лекція.

Такий підхід характерний для періоду, коли лінгвістика перейшла від вивчення ізольованих речень (фраз) до аналізу синтаксичних ланцюжків фраз, з яких складається текст і конститутивними ознаками яких є зв'язність, когерентність і когерентність.

У сучасній лінгвістиці поняття "дискурс" може асоціюватися з мовленням, мовою, мовленнєвою діяльністю, текстом, комунікативною ситуацією, монологом і діалогом. З одного боку, ці поняття можуть створювати хибні уявлення про власну ідентичність, якщо сприймати її лише крізь призму дискурсу, а з іншого - допомагають визначити поняття дискурсу.

Термін "дискурс" увійшов до лінгвістичної термінології на початку п'ятдесятих років ХХ століття у значенні "відрізок мови, довший за речення, що має зв'язну та уніфіковану форму організації" (пор. "найбільший, потенційно нескінченний обсяг мовної одиниці", "ієрархія над реченням", "мовна одиниця"). Таке структуралістське тлумачення дискурсу ґрунтувалося на поширеному тоді розумінні вузької контекстуалізації мовного середовища функціонування мовних знаків, відомого також як "мовний/лінгвістичний/внутрішній контекст" або "контекст". Цікаво зазначити, що в німецькому перекладі програмного документа З. Гарріса про введення терміна "дискурс" у лінгвістичний обіг замість терміна "дискурс-аналіз" вживається термін "Textanalyse".

Прогресивність і доречність терміна "дискурс" цілком узгоджується з величезною популярністю дискурсу в лінгвістиці в останні роки. Сьогодні, завдяки функціонально-комунікативному підходу, термін "дискурс" аналізується як основна форма повсякденних практик людей і характеризується як складне комунікативне явище, яке, окрім тексту, може включати й інші позамовні елементи (знання про світ, особливості мислення, цільові настанови тощо).

Сучасні гуманітарні науки трактують дискурс по-своєму, залежно від предмета, завдань і цілей кожної науки. Кожна дисципліна додає до цього поняття щось нове й унікальне. Дискурс - одне з найбільш суперечливих понять у сучасній лінгвістиці. Суперечливість полягає в розмаїтті позицій і наукових думок щодо спроб уніфікувати визначення цього терміна. Лінгвістичні дослідження показують, що існує кілька основних дефініцій, на яких базується термін "дискурс". Тому необхідно розглянути визначення дискурсу в наявних працях зарубіжних і російських учених у галузі лінгвістики.

Важлива роль дискурсу відображена не лише в науковій сфері, а й у художній літературі. Наприклад, В. Пелевін у своєму оповіданні "Шолом страху" аналізує суперечливу природу та значення дискурсу. Автор

стверджує, що суперечливість дискурсу полягає в тому, що хоча дискурс сам по собі "не існує в природі" і є відносно новим творінням, сам дискурс є похідним від дискурсу і "вся природа" створена в дискурсі.

Дискурс у когнітивному сенсі - це використання мови для вираження певного мислення або певної ідеології, а також для створення, використання і передачі нових знань. Цей підхід визначив, що люди, які говорять і пишуть, відтворюють у своїй свідомості певні ментальні висновки, на основі яких формуються когнітивні основи дискурсу і створюється його когнітивна структура.

Якщо в 60-70-х роках ХХ століття дискурс трактували як зв'язну послідовність речень і мовленнєвих актів, то до кінця 1980-х років під дискурсом почали розуміти складну ієрархічну систему знаннєвих структур, яка, окрім тексту, включає в себе немовні елементи (світогляд, думки, установки, знання про цільову установку тощо), необхідні для розуміння тексту.

Поява теорії дискурсу ознаменувала якісний стрибок у розвитку лінгвістики і поставила перед дослідниками мови складне завдання лінгвістичного опису дискурсу. У межах текстової лінгвістики дискурс ніколи не втрачав зв'язку з текстом, але водночас він розвивався інакше, ніж поняття "текст".

Чітке розмежування понять дискурсу і тексту було зроблено французькою школою теорії дискурсу ще в 1960-х роках. Так, згідно з антропоцентричною парадигмою мови, запропонованою Е. Бенвеністом наприкінці 20 століття, стало можливим трактувати дискурс як "функцію мови в живій комунікації" Е. Бенвеніст одним із перших надав термінологічного значення поняттю "дискурс", визначивши його як "мову, прийняту мовцем".

У сучасній лінгвістиці дискурс трактується неоднозначно. Існують різні підходи до його визначення:

- 1) Комунікативний (функціональний) підхід: розглядає дискурс як мовну комунікацію (мовлення, використання мови, функцію) або діалог

чи

розмову, тобто різновид діалогічного висловлювання чи наративу без урахування такої позиції. Воно розглядається як мовлення з точки зору мовця, на відміну від позиції мовця. У межах комунікативного підходу "дискурс" трактується як "різновид символічної структури, яка визнається дискурсом відповідно до її суб'єкта, об'єкта, місця, часу і стану виробництва (продукування)";

2) Структурно-синтаксичний підхід: дискурс як фрагмент тексту, тобто утворення вище рівня речення (надфразові єдності, складні цілісні синтаксичні конструкції, абзаци). Дискурс розуміється як два або більше семантично пов'язаних речень, а зв'язність є однією з основних характеристик дискурсу;

3) Структурно-стилістичний підхід: дискурс - це позатекстова організація усного мовлення, що характеризується невизначеним членуванням на частини, переважанням асоціативних зв'язків, спонтанністю, ситуативністю, високою контекстуальністю та стилістичною специфікою; 4) соціолінгвістичний підхід: дискурс як комунікативна ситуація, як текст, занурений у життя, або як соціально чи ідеологічно обмежений тип мовлення, або як "мова в мові", але як специфічна соціальна даність, що має свій власний текст.

Іншими словами, наведена вище категоризація дозволяє поняття "дискурс" мати потрібне значення: з одного боку, воно пов'язане з прагматичними і типовими комунікативними ситуаціями, з іншого боку, з поведінкою, яка відбувається під час мовлення, і, по-третє, з самим текстом.

Однак дискурс завжди пов'язаний з мовою і текстом.

Термін "дискурс" - це комунікативне явище, що є проміжною ланкою між усним спілкуванням (мовленням) і конкретним текстом. Простіше кажучи, дискурс слід розуміти як когнітивний процес, що включає знання про мову, тоді як текст - це кінцевий результат процесу мовної діяльності, що має завершену форму.

Таким чином, відповідно до вищезазначених фактів, можна стверджувати, що поняття дискурсу в лінгвістиці має близьке значення до тексту, але підкреслює динамічний характер мовної комунікації, тоді як текст є статичним об'єктом, який є лише результатом мовної діяльності.

2. Специфіка китайського художнього дискурсу

Китайський роман - це серія етнічних літературних творів, заснованих на літературних творах ханьців. За понад дві тисячі років він сформував яскравий жанровий патерн, самобутній стиль і передав духовний зміст китайського життя. Вона також має власну естетичну філософію, етичні та моральні традиції, систему критичних теорій. Багаті творчі здібності та неповторний східний шарм роблять її частиною світової мистецької та культурної скарбниці. Китайську літературу можна поділити на класичну літературу, літературу з 1917 по 1949 роки та літературу після заснування Китайської Народної Республіки.

Китайські романи, що відображають типові риси східного народу, стали важливою частиною світової романістики. Хоча він зберігає загальні риси світового роману, він також має свої особливості.

Більше того, китайська романна традиція передавалася з покоління в покоління і вплинула на сучасну творчість у багатьох галузях культури.

Аналізуючи твори китайських письменників на тему дискурсу, наукова спільнота виявила в їхній мові 17 варіантів операційного терміну, які є дослівними перекладами та інтерпретаціями французьких та англійських визначень дискурсу. Існування значного словникового запасу на позначення поняття "дискурс" у китайській мові може бути пов'язане з неоднозначністю розуміння в різних підходах у гуманітарних науках: "Термін "дискурс" має багато визначень, жодне з яких не вважається повним, правильним або досконалим".

Сучасна лінгвістика збагатилася різноманітними науковими працями, присвяченими аналізу та визначенню поняття "художній дискурс". Різні автори по-різному підходять до розуміння понять тексту, комунікації та дискурсу, що призвело до значних розбіжностей у дослідницьких поглядах. Різноманітність трактувань і підходів до художнього дискурсу в сучасній лінгвістиці допомагає проаналізувати це поняття з різних точок зору.

Сьогодні лінгвісти зацікавлені у вивченні художнього дискурсу, який визначається наступним чином:

1) художній дискурс, втілений у літературних текстах, створює світ з певними смислами, емоціями та експресією, основними компонентами якого є сукупність його сприйняття читачем;

2) художній дискурс - це сукупність художніх артефактів (текстів), створених у результаті авторських цілей та інтенцій, різних можливих читацьких реакцій, а також взаємодії текстів, що доносять повідомлення художнього твору до півкульового простору (сукупність символічної системи, якою користуються люди)

3) Художній дискурс - це дискурс художніх текстів, причому останній є вигаданим, реально існуючим образом, образом, створеним автором і яскравовідоображає авторський світогляд, розуміння світу, досвід і фонові знання;

4) Художній дискурс характеризується насамперед намаганням автора через комунікативну дію вплинути і змінити внутрішній ментальний простір читача, систему його цінностей, поглядів, переконань і бажань.

Іншими словами, загальний художній дискурс можна розуміти як ментально-комунікативний контакт між співрозмовником (автором певного тексту) та адресатом (потенційним читачем), який відбувається в певному культурному, соціальному та історичному контексті і ґрунтується на різних поглядах, ідеях, думках, поглядах і світоглядах співрозмовника, ідеях, думках тощо з метою переконати співрозмовника, впливають на читача у формі літературних текстів і складають мовний план художнього дискурсу.

Визначення художнього дискурсу в цілому дозволяє провести більш точний

аналіз з синологічної точки зору. Китай відомий своїм індивідуалістичним світоглядом, тому вивчення художнього дискурсу китайців допомагає дізнатися про їхню культуру, світогляд, символіку тощо, щоб точніше зрозуміти особливості використання стилістичних прийомів у подальшому аналізі.

Протягом століть китайська та європейська лінгвістика розвивалися в різних напрямках, але у 20 столітті вони були інтегровані. Китайський дискурс визнаний культурним і національним феноменом, в якому поняття "культура" охоплює широкий спектр комунікативних практик.

Китайський літературний дискурс, як і інші національні дискурси, інтерпретує та переосмислює китайську філософію через літературні тексти, які функціонують як повідомлення між адресантом та адресатом, встановлюючи контакт та отримуючи від цього контакту певні результати, а саме традиції, культурні аспекти, які неможливо зрозуміти з китайського світогляду, має на меті зобразити та пояснити особливості політичних змін та національного розвитку, а також дати можливість реципієнту краще зрозуміти китайську культуру через занурення в китайські літературні пам'ятки.

Іншими словами, вивчення китайського художнього дискурсу є найбільш ефективним на основі вивчення китайської культури. Це пояснюється тим, що художній дискурс будь-якої країни в першу чергу передає світогляд, характерний для її культурного розвитку. Характерними рисами китайського художнього дискурсу є 1) особливості національної форми письмового вираження думок: Структура китайських романів суттєво відрізняється від західної романної традиції (наприклад, майстерне зображення батальних сцен у романі "Річкова заплава" взагалі є особливістю китайської середньовічної літератури (існує також інший жанр під назвою "уся", що означає військовий роман, який не є характерним для західної прози); 2) національні концептуальні поля та системи концептуальної репрезентації: різні репрезентації загальновідомих концептів; 3) національні

норми, символи і традиції; 4) національні (мовні/немовні) особливості комунікативної поведінки; 5) національні духовно-культурні особливості

З вищесказаного можна зробити висновок, що автентичність китайського художнього дискурсу базується насамперед на китайських національних особливостях. Однак саме мистецький дискурс, як послання між пунктом призначення та місцем призначення, може допомогти прокласти шлях не лише до взаєморозуміння між представниками культури, а й до більш плідних контактів та впливу на міжнародному рівні.

3. Загальний огляд функціонування лексико-стилістичних засобів у китайській прозі

Загалом вивчення мови художніх текстів є важливим аспектом розвитку лінгвістики. Художній текст - це структура з унікальною організацією, яка є результатом людської діяльності і постає як певний здобуток мовно-естетичного осмислення реального та ірреального світу в усьому розмаїтті його чуттєвого сприйняття людиною. Іншими словами, можна сказати, що художній текст - це вербальне естетичне ціле, яке має свої закони організації змісту і форми. Усі елементи художньої літератури збагачені метафоричною символікою, яка має естетичну вмотивованість і функціональну співвіднесеність. Саме метафоричність мови відрізняє художні тексти від інших текстів, надає естетичного значення мовним елементам, які не містять образів чи символів, перетворює їх на систему художньо-мовного світосприйняття.

Образність є універсальною властивістю мови. Будь-яка мова в реальному вжитку може набувати образності та символізму. Образність мовної одиниці є основою її стилістичного значення. Образна система залежить від творчої індивідуальності автора, його світогляду, ідейно-естетичних концепцій. Уява мови дає змогу мовній одиниці викликати зорові та чуттєві уявлення про певні явища, предмети, події тощо, а уява мовлення, своєю чергою, є процесом оволодіння засобами мовної уяви, які перебувають

під постійним навантаженням у мовленні, тобто трансформуються, організовуються, комбінуються тощо. Існує також категорія образності, яка є передусім стилістично специфічною та варіативною в індивідуально-мовному плані.

Практичне значення поняття "образ" як частини категоріального апарату естетики полягає в тому, що, акцентуючи увагу на продуктивних аспектах художнього образу, воно дозволяє дослідникам зосередитися на специфічних особливостях художнього образу відповідно до критеріїв адекватності сприйняття літературних творів.

Аналіз зображально-виражальних засобів, який є частиною стилістики, допомагає аналізувати образність художніх текстів. Поруч зі стилістикою стоїть лексикологія - наука про словниковий склад мови.

Насамперед розглянемо термін "стиль", який є важливим поняттям у сфері стилістики. Стиль (грец. *stylos* - знаряддя письма) (у лінгвістиці) - різновид літературної мови (функціональна підсистема), що обслуговує певну сферу суспільної діяльності мовця і має особливості у виборі та використанні мовних засобів (лексики, ідіоматики, граматичних форм, моделей речень тощо).

Образна репрезентація є досить особливим явищем, адже образ сам по собі є сутністю художнього твору.

Характеристика персонажів художньої прози, розвиток сюжету, композиційна структура мовлення, специфіка авторської мови та персонажів - все це є своєрідною "фактурою" художнього тексту, метафоричною системою модифікації та "перетворення". Аналіз лексико-стилістичних засобів китайської прози є важливим для нашого дослідження. За словами Сунь Чансюя, вивчення китайської лексики є давньою темою. У середньовічному Китаї китайські слова аналізувалися в рамках лексикографії". У цьому дослідженні йдеться про стародавні слова та їхні значення, що пояснюються через переклад і пояснення...".

Китайський учений Чжен Цзюй (郑继玉 , 2013), автор праці з історичної стилістики китайської мови, навів певні факти, щодо етимології терміна 修辞 «хіїсі» (стилістика). Він зазначає, що морфему 修 «хії» зазвичай трактують чи безпосередньо вживають у значенні «прикрашати» (郑继玉, 2013, 页 86). Якщо ж говорити про широкі значення, то ця морфема має такі значення: впорядкувати, раціонально використовувати. Щодо морфеми 辞 «сі», то Чжен Цзюй (郑继玉, 2013), посилаючись на певні джерела, вказав на те, що вона позначає готовий твір, тобто готовий мовленнєвий текст. При цьому він наголосив на тому, що ця морфема відрізняється за значенням від морфеми 词 «сі» «слово», яка в граматиці позначає окреме поняття, має абсолютно інше значення, а саме – найменша самостійна і вільно відтворювана в мовленні відокремлена оформлена значуща одиниця мови (郑继玉, 2013, 页 99).

Словниковий запас китайської мови постійно змінюється. У той час як одні слова виходять з ужитку, інші з'являються як нові і поповнюють словниковий запас мови. Нові слова з'являються різними шляхами: або шляхом створення нової лексики на основі китайських джерел, або шляхом прямого чи опосередкованого запозичення з інших мов. У китайських літературних творах можна знайти різноманітні лексичні та стилістичні засоби. Поняття стилістики досліджує властивості мовних підсистем, що характеризуються лексичними, ідіоматичними та синтаксичними особливостями. Аналізуються експресивні, емоційні та оцінні особливості тексту.

Одним із найважливіших лексико-стилістичних засобів китайської мови є "метафори", які є зображально-виражальними засобами: - метафора; - порівняння; - гіпербола; - епітет; - іронія; - персоніфікація; - перифраз; - алегорія; - синекдоха.

Виходячи з особливостей стилістики китайської мови, слово має кілька значень, а саме: предметно-логічне (передає виражається словом поняття, є прямим лексичним, номінативним значенням); емоційно-оціночне (позитивне чи негативне емоційне забарвлення 感情色彩 «gǎnqíngsècǎi»); експресивне (містить оцінку, висловлює емоції, у китайській мові дану роль відіграють інтонація, афективна лексика і особливий клас службових слів, званих експресивними частинками 语气词 «yǔqìcí»); і стилістичне (обумовлено віднесеністю слів до того чи іншого стилю мовлення, наявністю особливого стилістичного забарвлення 语体色彩 «yǔtǐsècǎi»). Китайська мова має багатий словниковий запас, лексичні засоби виразності так само мають широкі можливості і різноманіття.

З точки зору виразності та експресивного потенціалу виразні засоби в китайській мові можна поділити на експресивні та образні. До експресивних засобів китайської мови належать слова, які вживаються в прямому значенні, але є експресивними, мають емоційне забарвлення і містять суб'єктивну оцінку. Такі слова належать до емоційної (афективної) лексики і складають загальний емоційний тон речення та можуть передавати чуттєву суб'єктивність і оціночне ставлення мовця до предмета думки і явищ навколишньої дійсності. У китайській мові розрізняють два типи виражальних засобів: слова з емоційно-оцінним значенням самі по собі та слова з контекстуальним емоційно-оцінним значенням. Перші можна розділити на слова, утворені шляхом складання коренів, і слова, утворені за допомогою суфіксів.

Більшість слів з емоційно-оцінним значенням складають слова, утворені шляхом складання коренів. Більшість коренів складних слів належать до одного стилю і мають значення, що потенційно включають суб'єктивні та оціночні характеристики на додаток до основного читача. Оскільки експресивна сила китайських морфем відносно мало вивчена, їхня експресивна сила у сфері емоційної лексики обмежується категорією

іменників з двома контрастними суфіксами, 儿 'er' та 子 'zi'. Перший несе позитивне значення, іноді з відтінком ніжності, тоді як другий - негативне, іноді з відтінком неприємності. Для пояснення цього стилістичного явища часто використовують такі іменникові пари, як 老头儿 'lǎotóuer' (старий) і 老头子 'lǎotóuzi' (дідуган).

Таким чином, слова, що належать до нейтральної лексики, можуть набувати негативного забарвлення залежно від конкретного контексту. До групи експресивних засобів китайської мови належать також зображальні засоби. Ця група є численною, складною та експресивною і відома в китайській мові як "зображальні засоби нейтралізації" (miáohuì lèi). Образні засоби вираження пов'язані з одним із найпоширеніших стилістичних прийомів - переносним вживанням мовних одиниць. При переносному вживанні мова розширює свій діапазон значень, набуваючи додаткових емоційних, оцінних та експресивних відтінків.

Візуальні засоби надають об'єкту думки певних характеристик, викликають візуальну експресію та створюють образи. Для створення барвистості та мальовничості мови і побудови словесних образів китайська мова має розгалужену систему виражальних засобів, основними з яких є порівняльне цитування, заміна запозичень, заміна ознак, персоніфікація та перебільшення. У багатьох дослідженнях китайських науковців, присвячених стилю письма, знайомство з образно-виражальними засобами починається з таких понять, як 比喻 "bǐyù".

Стилістичні фігури, тобто спеціальні прийоми, що використовуються на рівні морфології та синтаксису для досягнення ефекту яскравої експресії та емоційного забарвлення, відображені в понятті китайського стилістичного синтаксису. Китайські стилістичні конструкції різноманітні і багаті на прийоми, засновані на нетрадиційному використанні мовних і синтаксичних засобів.

Основними поняттями китайських стилістичних структур є наголос, риторичне питання, подвійне заперечення та різні структурні способи організації синтаксичної структури, що позначаються такими формами, як антитеза, паралелізм і повтор.

Наголос - це емоційне, логічне та смислове виділення структурних компонентів речення. У китайській мові 着重 називається "zhuózhòng", і його мета - додати емоційного забарвлення окремим членам речення або частинам складних синтаксичних одиниць. У більшості мов основними засобами створення акценту є інтонація та порядок слів, тоді як у китайській мові емоційне та смислове виділення складових елементів забезпечується також різноманітними підсилювачами, обмеженнями та фразовими дієслівними частками. Формальний засіб інверсії шляхом зміни порядку слів відповідає за емоційне навантаження синтаксичної структури.

Оскільки китайська мова має фіксований порядок слів, інверсія в реченні є способом емоційного забарвлення та наголошення слів, і в цьому випадку вона називається експресивною інверсією.

Хоча такий порядок слів відхиляється від граматичних норм китайської мови, він є способом підвищення смислової ролі підмета та емоційної насиченості речення, створюючи необхідний стилістичний ефект. Такі стилістичні фігури, як "fǎnwèn jù", риторичне запитання або антидебати, поширені в китайській мові. Це збірний засіб вираження, який зазвичай використовується в публіцистичному стилі та художній літературі для надання тексту більшої експресивності. Китайські риторичні питальні речення утворюються за допомогою питальних слів, заперечень, фрагментів речень.

Китайські риторичні питальні речення можна розділити на дві групи: перша показує відсутність заперечної частки в питальному реченні і виражає протилежну думку, сприйняту негативно, за допомогою спеціальної інтонації.

Одним із способів організації синтаксичної структури та важливою фігурою в китайській мові є протиставлення.

У китайській мові протиставлення представлено зіставленням двох понять, що відносяться до різних об'єктів думки і мають протилежний смисловий зміст, або зіставленням двох аспектів одного і того ж об'єкта думки. Послідовні структури мають широку експресивну силу і є одними з найважливіших стилістичних структур в китайській мові. Це поєднання декількох синтаксичних одиниць зі схожим семантичним змістом і формальною структурою.

Постійне повторення 反复 "fǎnfù" відображається у формальному прийомі "повторення", який полягає у навмисному повторенні та повторенні однієї і тієї ж мовної одиниці. Повторення в китайській мові може бути фрагментарним, коли повторювані слова або фрагменти речення відокремлені один від одного, і нефрагментарним, коли вони слідують один за одним. Одним з найважливіших синтаксичних прийомів у китайській мові є еліпсис, або "шенглюе" (shěnglüè).

Еліпсис широко використовується в розмовній китайській мові та в діалогічних реченнях у художніх творах, надаючи реченням виразності, стислості та експресивності.

Висновки до Розділу 1.

Таким чином, можна зробити висновок, що китайський стиль письма багатий на метафори та виразні засоби, серед яких порівняння, епітет, синекдоха та метонімія. Кожен з цих засобів допомагає урізноманітнити мову і збагатити спосіб вираження експресивності та емоційності висловлювань і описів.

РОЗДІЛ II. ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РИТОРИЧНОГО ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ ХУДОЖНЬОГО СТИЛЮ)

1) Семантичні особливості риторичного запитання у сучасній китайській мові

Переосмислення значення синтаксичних конструкцій є одним із стилістичних прийомів синтаксису, який робить мову більш виразною і надає їй більшої експресивності в сучасній китайській мові. Переосмислення синтаксичних конструкцій означає використання синтаксичної конструкції не в її прямому значенні, а в іншому, переносному значенні.

Переосмислення синтаксичних структур, тобто семантичну трансформацію, можна спостерігати у двох прикладах стилістичних фігур у китайській мові. Перший - це риторичне запитання, а другий - подвійне заперечення.

Риторичне питання або риторичне питальне речення (відповідно в китайській мові) 反问 fanwen, 反↔诘 fanjie, 反问句 fanwenju, 反↔诘句 fanjiejū), Це один з найпоширеніших, а також один з найоригінальніших стилів письма в китайській мові, який широко використовується в публіцистичних стилях, особливо в ораторському мистецтві, що є його усною формою. Риторичні питання однаково часто використовуються в романах, особливо поетичних, і в монологічних промовах драматичних творів. Риторичні питання належать до стилю мови і є засобом колективного самовираження.

Риторичне питання - це категоричне твердження/заперечення, замасковане під питання. Це приховане ствердження/заперечення, тобто ствердження/заперечення, штучно перетворене на питання. Тому риторичні питання також називають псевдопитаннями, квазіпитаннями, уявними питаннями, удаваними питаннями (спрямованими на отримання очевидної відповіді) і навмисними питаннями (навмисно поставленими про реальний, відомий факт). Іншими словами, риторичне питання - це питання, яке протистоїть справжньому питанню або є антитезою справжньому питанню.

Риторичні питання є важливим стилістичним прийомом. Вони використовуються для того, щоб підкреслити судження, зробити його більш значущим. Для цього судження штучно трансформуються в незвичні питальні форми. Таким чином, мовленнєві структури використовуються всупереч їхньому внутрішньому смислового наповненню. За рахунок цього створюється стилістичний ефект і досягається високий ступінь експресивності.

Внутрішня суперечність риторичних питань проявляється в несумісності синтаксичної форми і смислового змісту, але вона також пов'язана з іншим дуже цікавим явищем: в риторичних питаннях завжди відбувається семантичний зсув від ствердження до заперечення або навпаки. Наприклад, речення "Ви дійсно знаєте?" розуміється як "Ви не знаєте". І навпаки, речення "Хіба ви не знаєте?" розпізнається як "Ви знаєте, що".

Висловлювання, яке не містить заперечення і має на меті щось стверджувати у формі риторичного запитання, передбачає переконання у протилежному і тому сприймається як негативне судження. У такому висловлюванні заперечення забезпечується твердженням, а твердження дозволяє підкреслити заперечення та надати йому емоційного забарвлення. І навпаки, речення, що містить заперечення, тобто твердження, яке щось заперечує, може бути замасковане під риторичне запитання, виражати переконання від протилежного і таким чином сприйматися як позитивне судження. У такому висловлюванні твердження реалізується через заперечення, а заперечення підсилює твердження, роблячи його більш значущим.

Крім логічної функції, риторичні питання виконують також емоційно-оцінну функцію. Функція риторичного питання полягає в тому, щоб дати оцінку, висловити суб'єктивне ставлення мовця (автора) до того, про що повідомляється. Мета риторичного питання - логічно підкреслити судження, емоційно забарвити його, зробити судження більш переконливим. Семантична та емоційно-оцінна функції риторичних питань переплітаються і взаємодіють

одна з одною, визначаючи цілісність комунікативної функції. Риторичні питання можуть передавати велику кількість і різноманітність емоційних відтінків, таких як сумнів, здивування, докір, звинувачення і гнів. Емоційні відтінки створюються комбінацією мовних засобів, що беруть участь у формуванні риторичних запитань. У всіх випадках вони виникають в результаті взаємодії граматичних і лексичних засобів. Інтонація має вирішальне значення у формуванні емоційних конотацій.

Конкретне лексичне наповнення риторичних запитань відіграє дуже важливу роль, але через свою багатозначність воно не може регулюватися мовними засобами. Лексика не дає міцної основи для загальних висновків або широких узагальнень формального характеру.

Китайська мова має численні та різноманітні засоби для побудови риторичних запитань. Основними з них є інтонація, слова на кшталт 难道 "Ви впевнені?", питальні вирази в категорії займенник-прислівник, частки, що підкреслюють заперечення, та розділові знаки.

2. Аналіз художніх текстів із використанням риторичного запитання

Риторичні запитання використовуються в мовленні як стилістичний засіб для посилення експресії, привернення уваги оточуючих, а іноді й для підвищення переконливості. Риторичні питання є особливим функціонально-комунікативним прийомом, а їх широке використання в писемному та усному мовленні привертає увагу дослідників, які прагнуть виявити їх логіко-семантичну сутність і пояснити функціональну специфіку.

Риторичне питання (反问句 або 反诘句) є однією з найбільш складних та унікальних реченнєвих структур китайської мови. Риторичне питання - це категоричне твердження/заперечення, втілене у формі питального речення. На відміну від звичайних питань, які вимагають конкретної інформації і потребують відповіді, риторичні питання роблять відповідь неможливою, непотрібною або містять відповідь у самому питанні. Риторичні питання не

вимагають відповіді, але мовець активно залучає слухача до мовленнєвої ситуації, роблячи його "співучасником висловлювання" і даючи йому зрозуміти, що інформація є "його власною", так, ніби він сам дійшов подібного висновку шляхом власних спостережень і роздумів.

Риторичні запитання викликають певні вербальні та невербальні реакції (думки, судження, почуття та емоції) і залучають читача до роздумів та переживань.

Риторичні питання - це своєрідне переосмислення синтаксичних структур (транспозиція). Як питання використовуються стверджувальні або заперечні речення, але не в прямому значенні, а з додатковими метафоричними конотаціями. Дуальність форми і змісту виражається в асиметрії формальних і змістовних властивостей риторичних питань. З одного боку, ця характеристика надає їм значної експресивної сили, з іншого - призводить до інтерпретаційної неоднозначності та перешкоджає успішній реалізації мовної комунікації.

Можливим фактором, що впливає на семантику питальної форми, є відповідь на поставлене запитання. У розмові питальні форми можуть по-різному інтерпретуватися учасниками комунікативного акту: або як риторичні питання, або як реальні запитання. Риторичне питання співрозмовники можуть розуміти як звичайне запитання, даючи на нього власні відповіді. Наприклад, це відповідь на такі твердження, як наступне: "繁 : 谁说我要吃药

? 四 : 老爷吩咐的" [曹 2004, 38]. (– Хто сказав, що мені треба їсти ліки? – Пан наказав). Мовець не очікував відповіді, але відповідь була дана. Слухач свідомо сприйняв риторичне питання як звичайне запитання і відповів на нього.

Таким чином, первинне судження риторичного питання втрачає свій сенс. Це вторинне переосмислення форми питання. Таким чином, не тільки відповідь залежить від семантики питальної форми, але й семантика риторичного питання може залежати від відповіді адресата. Формально одне

й те саме питальне речення за певних контекстуальних умов може функціонувати і як питальне речення, і як речення риторичного запитання. Це створює підґрунтя для другого розгляду форми питального речення. Риторичні питальні речення майже завжди можна інтерпретувати за допомогою відповідного розповідного речення. Тому речення "你难道不认识我?" [曹 2004, 290]. (Невже ти не знаєш мене) можна прирівняти до "你认识我" (Ти знаєш мене).

Однак існують також конструкції зі складною семантикою. Вони характеризуються нездатністю відповідного розповідного речення виразити семантичну суть риторичного питання. Судження, що передають такі риторичні питання, часто є семантично і структурно складними. У таких випадках зміна порядку слів або заміна стверджувальної форми на заперечну не перетворює риторичне питання на розповідне речення. Приклад наведено нижче: "今天不是星期天吗?" (Хіба сьогодні не неділя?). Це речення може виражати наступне: "Сьогодні не неділя? Чого ти сидиш вдома? Чому б тобі не вийти погуляти?" Якщо б ми перетворили це риторичне питання на розповідне "今天是星期天", воно б означало "Сьогодні неділя". Такі судження були б неправильними і недостатніми, щоб передати повний зміст оригінального риторичного запитання.

Для вираження повідомлень, що містять риторичні запитання, необхідні особливі умови. Серед них важливу роль відіграють інтонація і контекст. За цих умов питальне навантаження речення нейтралізується і розкривається зміст емоційно вираженого повідомлення. Питальні речення з однаковою лексико-синтаксичною структурою можуть набувати різної функціональної спрямованості залежно від таких факторів, як контекст, мелодика та наголос у реченні.

Функціональний тип питального речення визначається не тільки інтенцією мовця, але й реакцією адресата. Загалом, комунікативний аспект

риторичного питання може бути остаточно інтерпретований лише з урахуванням того, що скаже адресат. Мета риторичних запитань - логічно підкреслити судження, емоційно забарвити їх і зробити більш виразними.

Змістова функція та афективно-оцінна функція риторичних запитань переплітаються і взаємодіють між собою, визначаючи цілісність комунікативної функції. Риторичні питання можуть передавати різні емоційні відтінки (наприклад, сумнів, здивування, докір, звинувачення, звинувачення, гнів тощо), що створюються комбінацією мовних засобів, які беруть участь у побудові риторичного питання. У всіх випадках вони утворюються в результаті взаємодії граматичних і лексичних засобів. Інтонація дуже важлива для формування емоційного тону. Важливість інтонації очевидна, адже іноді інтонація є єдиною формальною відмінністю між риторичним питанням і відповідним реальним питанням. Така інтонація також має на увазі впевненість і визначеність. За інтонаційною структурою риторичні питальні речення ближчі до розповідних речень, ніж до окличних. Питальні речення зазвичай мають високу інтонацію, тоді як риторичні питання характеризуються більш врівноваженою, іноді нижчою інтонацією.

С. О. Білоколоцька зазначає, що риторичні питальні речення є емпатійними реченнями і є ефективним способом конденсації речення. Риторичні питання як показник емоційності мовлення, емоційної динамічності слугують меті експресії. З іншого боку, вираження емоційних реакцій є найпоширенішою вторинною функцією питальних речень загалом і риторичних питань зокрема. Так, однією з основних їхніх функцій є вираження категорії інтенсивності, яка є семантичною категорією, що ґрунтується на понятті градієнта кількості, а отже, кількісною мірою якості, експресивності та емоційності, що вказує на градієнт інтенсивності речення.

Структурними елементами риторичних питань можуть бути інтенсифікатори, тобто слова з емоційно-підсилювальним значенням, наприклад: 难道 (невже), 岂 (хіба), 何尝 (коли таке було, що), вигуки 嘿 (гей),

哎(ой), 哟(ех), такі фразові частки, як **呢, 啊, 呀** тощо. Тому риторичні питання можуть містити й інші інтенсифікатори, які надають реченню більш емоційного забарвлення та роблять його більш експресивним. При цьому ступінь інтенсивності речення, вираженого риторичним питанням, зростає зі збільшенням кількості інтенсифікаторів, що входять до його складу.

Такі інтенсифікатори характерні для діалогічних висловлювань, де саме риторичне питання є більш експресивним. Однак вони поширені і в монологічних висловлюваннях. Розглянемо функціональні особливості риторичних питань у монологічному та діалогічному дискурсах.

У монологічному дискурсі дуже чітко реалізується функція виділення риторичних запитань. Риторичні питання зустрічаються в монологічних текстах художнього жанру у висловлюваннях як автора, так і персонажів. Риторичні питання відіграють важливу роль у побудові логічної структури монологу. Зазвичай перша позиція нарядного речення монологу визначає тему наступних умовиводів, а остання позиція підсумовує умовиводи, що складають нарядне речення.

У монолозі автор намагається спрямувати читача до одного з можливих висновків за допомогою риторичних запитань.

У ліричних прологах протагоністом часто виступає сам автор. У цьому випадку монологічна форма набуває вигляду активного діалогу між автором і читачем. Наведемо приклад, "翠翠既是她那可怜母亲交把 他的, 翠翠大了, 他也得把翠翠 交给一个人, 他的事 才算 完结! 交给谁? 必需什么样的人方不委屈她?" [沈 2008, 224]. *(Оскільки нещасна мати передала Цуйцуй йому, аЦуйцуй подорослішала, він теж має передати її комусь, тільки тоді його справи будуть завершені! Але кому передати? Якій такій людині, яка б не образила її?).*

Цей спосіб діалогу з читачем завжди використовується зі стилістичною метою вплинути на читача і привернути його увагу до тексту. Риторичні

питання в авторських висловлюваннях, безсумнівно, є одним з основних способів вираження авторського ставлення до описуваного явища або події, а іноді мають вирішальне значення для розуміння ідейного задуму твору. Риторичні запитання у формі монологів персонажів часто використовуються для вираження звинувачення, сумніву або здивування: "呆人呆人！她们虽有意思，与你有什么相干？她们所送的秋波，不是单送给那三个日本人的么？唉！唉！她们已经知道了，已经知道我是支那人了，否则她们何以不来看我一眼呢！复仇复仇，我总要复他们的仇" [郁 2008, 55].

(Витріщаються налюдей! Хоча вони і цікаві, але яке мають відношення до тебе? Їхні погляди, немов осінні хвилі, не призначалися окремо трьом японцям? Ох! Вони вже знають, вже дізналися, що я китаєць, а якщо ні, то чому ж не подивляться на мене? Помститися, я завжди хотів помститися їм).

Цей фрагмент є яскравим прикладом використання риторичних запитань для вираження негативних емоцій, таких як гнів і розчарування. Одночасне використання декількох риторичних питань створює особливий стилістичний ефект і забезпечує більшу емоційну насиченість. Використання риторичних запитань у діалогічних промовах робить їх більш впевненими і легшими для сприйняття. Діалогічне спілкування впливає на граматичну структуру та лексичне наповнення риторичних запитань.

Тому риторичні запитання в діалогічному мовленні зазвичай мають просту структуру речення, невід'ємною частиною якого є інтенсифікатори. Існує структурна різниця між монологічним та інтерактивним мовленням, яка проявляється в тому, що інтерактивне мовлення є меншим за обсягом, адресованим адресату та має вужчі тематичні межі. Риторичні запитання можуть використовуватися як відповіді або як ініціюючі висловлювання. Розглянемо риторичні запитання як засіб емоційної реакції на зміст ініціюючого висловлювання в діалозі.

Основна прагматична функція таких риторичних запитань полягає у вираженні згоди або незгоди з ініціюючим висловлюванням. Цікаво, що риторичні питання з контраргументом виражають згоду, тоді як відсутність контраргументу виражає незгоду. Такі риторичні запитання тісно пов'язані зі змістом і формою попереднього висловлювання, а іноді відтворюють частину мовного матеріалу, який є відповіддю на запитання: "翠翠带了点儿惊讶轻轻的问："二老是谁？"那人也带了点儿惊讶说："二老你都不知道？" [沈 2008, 219]. (*Цуйцуй здивовано тихенько спитала: "Хто такий Ерлао?" Та людина теж трохи здивовано запитала: "Ти зовсім не знаєш, хто такий Ерлао?"*).

Таким чином, у цьому прикладі ми бачимо, що риторичні запитання вживаються у відповідь на ініціююче висловлювання, що виражає здивування, розгубленість і певною мірою збентеження. Риторичні запитання, що виступають у ролі ініціативної репліки, часто супроводжуються репліками-відповідями, безпосередньо пов'язаними з їхнім змістом: "繁: (想起) 她不是早死了么? 朴: 嗯, 对了, 她早死了" [曹 2004, 141]. (*Фань: (згадуючи) Вона хіба вже не померла? Пу: Гм, так, вона вже давно померла*).

Як видно з цього прикладу, відповідь збігається і узгоджується з реченням, вираженим риторичним питанням. Проаналізувавши функціональні та семантичні характеристики риторичних питань у сучасній китайській мові, можна зробити висновок, що риторичні питання є дуже специфічним стилем письма в китайській мові. Риторичні питання використовуються для вираження широкого спектру емоцій, таких як здивування, сарказм, розгубленість, звинувачення та гнів. Значення риторичних запитань безпосередньо залежить від тону та контексту. Іноді ініціююче зауваження, виражене риторичним питанням, може бути помилково або навмисно інтерпретоване співрозмовником як власне питання.

Таке явище - вторинне переосмислення питальної форми - виникає тоді, коли адресат не бажає обговорювати проблеми, порушені риторичним

запитанням. У художніх текстах риторичні питання завжди підвищують експресивність мовлення, але їхня функція дещо відрізняється в монологічному та діалогічному дискурсі. У монологічному мовленні риторичні питання виражають ставлення автора або персонажа до описуваної теми, тоді як у діалогічному мовленні, якщо риторичне питання є відповіддю на висловлювання, мовець висловлює згоду або незгоду, або якщо риторичне питання є ініціюючим висловлюванням, то судження є емоційно забарвленим і може супроводжуватися відповіддю.

Основна стилістична функція риторичного питання - привернути увагу читача до певного смислового та стилістичного центру мовного контексту, що досягається певною інтонацією висловлювання. Риторичні питання використовуються з метою емоційного акцентування, але основним їх завданням все ж є передача ідеї. Іншими словами, комунікативна функція лежить в основі всіх інших функцій.

ВИСНОВКИ

Робота присвячена вивченню особливостей використання стилістичних прийомів у китайському художньому дискурсі. У ході дослідження було зроблено такі висновки:

1.) Дискурс є досить багатограним поняттям, яке в основному охоплює текст і перетікає від нього до всієї комунікативної ситуації, притаманної кожному повсякденному діалогу. Дискурс відноситься до рівня досвіду, світогляду та розвитку співрозмовника, оскільки саме ці факти відповідають за сприйняття якості основного текстового повідомлення.

2.) У сучасній лінгвістиці дискурс трактується неоднозначно. Існують різні підходи до його визначення, зокрема комунікативний (функціональний) підхід, структурно-синтаксичний підхід, дискурс як частина тексту, структурно-стилістичний підхід, соціально-прагматичний підхід.

3.) На основі аналізу широкого кола теоретичного та емпіричного матеріалу представлено модель китайського культурно-дискурсивного простору, яка включає в себе сукупність культурно-комунікативних векторів, що визначають особливості комунікації та стилю в китайській мовній культурі. Культурно-дискурсивний простір - це середовище, в яке людина занурена в процесі комунікативної діяльності та мовлення, а культура є безпосередньою детермінантою цієї діяльності. Ми визначаємо культурно-дискурсивний простір як континуум потоків соціального досвіду та етнічних традицій, де на основі інтеграції культурно-комунікативних феноменів і символічних кодів формується певна смислова та функціональна єдність. При цьому під культурно-комунікативним вектором розуміють традиційний, архетипно зумовлений напрям дискурсу, який має соціальний та рекурентний характер символічних традицій і визначає специфіку мовної реалізації дискурсу в певній лінгвокультурі. Культурно-комунікативні вектори можуть по-різному проявлятися у взаємодії і номінуються в цьому дослідженні відповідно до форм їх застосування, тобто дискурсивних варіантів компонентів китайської комунікації.

4) Специфіка китайського художнього дискурсу полягає в наступних аспектах:

А) Специфіка національної форми вираження думок за допомогою письма: Структура китайського роману дуже відрізняється від західної традиції написання романів;

Б) національний концептуальний простір і система концептуальної репрезентації: відомі концепти репрезентуються по-різному

В) національні норми, символи та традиції;

Д) національні (мовні/немовні) особливості комунікативної поведінки

Е) національні духовні та культурні особливості.

5.) Залежно від особливостей китайського стилю, слово має кілька значень: предметно-логічне (пряме лексичне, номінальне значення, що передає поняття, яке воно позначає); емоційно-оцінне (позитивне або негативне емоційне забарвлення). Експресивне (виражає емоції, в тому числі й оціночні, в китайській мові цю роль виконує особливий клас службових слів, який називається інтонація, емоційна лексика та експресивні частки 语气词); та стилістичне (зумовлене приналежністю слова до певного стилю мовлення, наявністю особливого стилістичного забарвлення 语体色彩).

6.) Образно-виражальні засоби пов'язані з переносним вживанням мовних одиниць, одним з найпоширеніших стилістичних прийомів. При використанні метафори мова набуває додаткових емоційних, оціночних та експресивних значень, розширюється діапазон значень. Візуальні засоби надають об'єкту думки певних характеристик, викликають візуальну експресію та створюють образи.

7.) Загальна тенденція розвитку китайського дискурс-аналізу, прийнятого в якості китайського гуманітарного знання наприкінці 1980-х років, є прямою проекцією традиційного напряму дискурсивних досліджень, що формується в "західному" науковому співтоваристві. Спеціалізуючись на вивченні різних форм і жанрів дискурсу, китайська дискурсологія виникла,

коли "західні" публікації з теорії дискурсу та дискурс-аналізу були перекладені китайською мовою, інтерпретовані китайськими вченими, а методи дискурс-аналізу були застосовані до китайського дискурсивного поля. 8.) Теорія дискурсу в китайських гуманітарних науках тепер повністю інституціоналізована як специфічна (хоча й міждисциплінарна) дисципліна.

9.) Під час дослідження було виявлено, що художня література як важливий вид мистецтва функціонує як основний засіб метафоричного відображення зовнішнього вигляду реального чи вигаданого середовища за допомогою мови. Художня література будь-якого виду відображає культурні особливості певного періоду та країни, особливості етнічних та національних груп, рівень розвитку науки та світогляд людей.

10.) Китайська мова багата на зображально-виражальні засоби, які допомагають відобразити ліричний зміст у підсвідомості читача і викликати необхідні емоції.

11.) До образно-виражальних засобів китайської мови належать синекдоха, метафора, метонімія, епітет, гіпербола, порівняння, риторичне запитання, перифраз.

论文摘要

本课程的主题是现代汉语反问句的功能和结构特征。试图分析现代中国短文，特别是其发展的共时和历时方面。考虑修辞问题的内容主题内容和特点。研究对象是反问句。研究的主题是现代汉语中反问句的功能和结构特征。在这项工作中，我们分析了汉语中反问句使用的各种例子。这个主题是相关的，因为反问句只能在某些文本中使用——艺术的、宗教的。研究了现代汉语中反问句的功能和结构特征，可以得出结论，反问句是各种艺术作品的特点，所有的自然语言都有其实现手段。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безверхня, Ю. В. (2014). Туманна поезія в китайській літературі крізь призму традицій та новаторства. (с. 74–80). [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2014_42\(1\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2014_42(1)_11)
2. Воробей, О. С. (2017). *Новітня література Китаю*. Логос.
3. Зиновієва, Ю. П. (2005). Переклади Книги“ Перемін” в Європі (XVIII — XXI ст.): огляд динаміки. 11–16.
4. Ісаєва, Н. С. (2008). *Жанрова система сяошо (класичний період III-XIX ст.)*. Автореферат.
5. Ісаєва Н.С. Жіночий дискурс традиційних образів української і китайської прози постмодерного періоду // Літературознавчі студії. – Київ: КНУ, - 2010. – вип. 29. – С.166-173.
6. Ісаєва Н.С. Компаративістика в Китаї: Лу Сінь. // Вісник Київського університету: східні мови та літератури. – 2000. – Вип.3. – С.11-17;
7. Ісаєва Н.С. Концептуалізація страху в малій прозі Цань Сюе // Літературознавчі студії. – Київ: КНУ, - 2011. – вип.33 . – С. 180-185.
8. Ісаєва Н.С. Концепція історії китайської літератури у працях Чжена Чженьдо // Східний світ – 2008, №4, С.80-87.
9. Ісаєва Н.С. Мовні засоби інтимізації в епістоляріях Сань Мао // Мова і культура. (Науковий журнал) - К.: Видавничий дім Дмитра Бураго. – 2009 – Вип.11. - Т.1 (113). – С.242-248.
- 10.Ісаєва Н.С. Мотиви даоської утопії в середньовічній китайській поезії // Літературознавчі студії. – Київ: КНУ, - 2009. – вип. 24. – С.163-167.
11. Ісаєва Н.С. Основні форми рецепції української літератури в Китаї. // Українознавство, 2006, № 2, С.313-319.
- 12.Ісаєва Н.С. Проблемно-тематична парадигма китайської жіночоїпрози початку хх ст.: шлях до самовизначенняНауковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2015 № 19 т. 2. С 85-89

13. Ісаєва Н.С. Роль містичного компоненту в китайській феміністичній прозі 90-х років // Мова і культура. – 2010, Вип. 12, Том. VIII. – С.219-225.
14. Ісаєва Н.С. Символічні іпостасі жінки в романі Сюй Сяобінь «Пірната змія» // Міжнародна наукова конференція «Мова і культура», Київ, 21-25 червня, 2010 року // Мова і культура. - К.: Видавничий дім Дмитра Бураго.– 2010. - Вип. 13. - Том. VIII (144). – С.363-371.
15. Ісаєва Н.С. Спільні риси романтичного світогляду Т.Шевченка та Лі Бо // Вісн. Київ. нац. ун-ту. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – К., 2000. – Вип. 4. – С. 34-40.
16. Ісаєва Н.С. Стилiстичні особливості епістолярної прози Сань Мао // Вісник Київського національного університету. Серія «Східні мови та літератури», 2010, № 16. – С. 14-16.
17. Ісаєва Н.С. Типологія українського і китайського романтизму: структура художнього мислення. // Сходознавство (Інститут Сходознавства ім. Кримського НАН України). – 1999. - №7-8. – С.212-221;
18. Ісаєва Н.С. Функціональні особливості ретроспективних відступів у повісті Хун Їн «Компроміс заради ніжності» // Сходознавство – 2010, №45-46 – С.11-23.
19. Ісаєва Н.С. Функціональні та поетологічні особливості пейзажу в сучасній китайській жіночій прозі (на прикладі оповідання Чи Цзицзянь «Легкий вітерець в гаю») // Східний світ – 2010, №3 – С.179-185.
20. Ісаєва Н.С., Смірнова Б. Оповідання Те Нін «Ей, Сянсюе»: авторські прийоми реалістичного зображення дійсності // Теоретична і дидактична філологія: Зб. наукових праць. – Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД» - 2012. – Вип. 11. – С.217-230.
21. Ісаєва Н.С., Шаповалова В. Концепція «свободи особистості» в епістолярній прозі Сань Мао. // China, Korea, Japan: Methodology and Practice of Culture Interpretation/. – Korea, - 2009. – p.180-186.

22. Китайський поетичний жанр ци: до проблеми інтерпретації // Віршознавчі студії. Зб. пр. наук. семін. «Вірш у системі перекладу» (21.09.2010) / Упор. Н.В. Костенко, Я.В. Ходаківська. – К., 2010. – С. 44-49.
23. Кіктенко В. О. Нарис з історії українського китаєзнавства. XVIII- перша половина ХХст.: дослідження, матеріали, документи. - К.: Наукова думка”, 2002. – 194 с.
24. Кіктенко В.О. Визначення категорії первісної сутності Піднебесної // Східний світ. – 1996. - № 2. – С. 45-58.
25. Кірносова Н. Жанрові і стилеві особливості паломницької прози в англійській та китайській літературах (порівняльна характеристика) // Наукові записки Києво-Могилянської академії. Гуманітарні науки. – Т.22. – Ч.1. – К., 2003. – С. 3–7
26. Кірносова Н. Паломницька проза у контексті перегляду традицій // Східний Світ. – 2003. – № 1. – С. 133–141 (0,7 др. арк.)
27. Кірносова Н. Романи “Мандрівка на Захід” У Чен-еня та “Шлях паломника” Джона Баньяна // Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Літературознавчі студії. – Вип. 4. – К., 2002. – С. 260–268 (0,25 др. арк.)
28. Лендсьєл Н. Наративна специфіка китайської постмодерністської прози / Н. Лендсьєл // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки. - 2014. - № 3. - С. 35-37
29. Мао Мао Кілька зауваг до сучасної китайської поезії // Всесвіт. – 1996. - №3. – С. 106-108.
30. Мурашевич К.Г. Випадки ототожнення символу та перифразу у китайській літературі // Мова та історія: Періодичний збірник наукових праць. - К., 2006. - Вип. 89. - С.70-75.
31. Мурашевич К.Г. Віддзеркалення архетипів сну і тіні у творчості поетів Лі Бо (701-762) та Ду Фу (712-770) / Сходознавство. - К., 2008. - №43. - С.57-66.

32. Мурашевич К.Г. Генеза міфологічних сюжетів у творчості китайського поета Лі Бо (701-762) // Китайська цивілізація. Традиції та сучасність. - К., 2007. - С. 64-68.
33. Мурашевич К.Г. Зародження нової поезії "4 травня" та проблема контактних зв'язків у китайській літературі початку ХХ століття. // Східний світ. – Київ, 2009. – №4. – С.126-133.
34. Мурашевич К.Г. Китайська поезія нового стилю: Цюй Цюбо (1899-1935) // Сходознавство. - К., 2008, - №41-42. - С.97-107.
35. Мурашевич К.Г. Любовна та пейзажна лірика у ранній творчості Лю Дабая // Сходознавство. - К., 2009. - №47. - С.92-106.
36. Мурашевич К.Г. Нові форми й традиційні образи у пейзажній та любовній ліриці Лю Баньнуна // China, Korea, Japan: Methodology and Practice of Culture Interpretation/. – Kiev-Seoul, 2009. - С.217-221.
37. Мурашевич К.Г. Оновлення ідейно-художніх пошуків: нові теми та форми китайської поезії "4 травня" // Сходознавство. - К., 2009. - №48. - С. 136-151.
38. Мурашевич К.Г. Художньо-естетичний феномен поезії "4 травня" в китайській літературі початку ХХ ст. : Дис... канд. наук: 10.01.04 - 2011.
39. Нефритова Гуань'їнь: Новели та оповідки доби Сун (X-XIII ст.) / Пер. І.К.Чирка. – К., 1983. Лу Сінь Вибрані твори / Пер. І.К.Чирка. – К., 1961.
40. Підмогильна Д.Г. Осмислення зв'язків «тіла» й «душі» у збірці Лу Сіня «Дикі трави» / Д.Г. Підмогильна // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Вип. 18. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – С. 68-70.
41. Підмогильна Д.Г. Особливості збереження та передачі індивідуального стилю малої прози Лу Сіня в українському перекладі (на прикладі оповідання «Щоденник божевільного») / Д.Г. Підмогильна // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Вип. 54. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 188-195.

42. Підмогильна Д.Г. Проблема «становлення особистості» (lirén) у ранній публіцистиці Лу Сіня / Д.Г. Підмогильна // Літературознавчі студії. Вип.35. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2012. – С. 495-502.
43. Семенюк, С. ; Урусов, В. Китайська література ХХ століття і творчість Гао Сінцзяня / С. Семенюк, В. Урусов // Китайська цивілізація: традиції та сучасність: Зб. ст. — К., 2005. — С. 71-77.
44. Тан Вейшен. Парадигма моделі дослідження наратології за кордоном [Електронний ресурс] / Тан Вейшен // Сичуанський університет іноземних мов. – 2003. – № 2. – Режим доступу :http://www.lw23.com/paper_17883661
45. 施旭。 (2017) 。 什么是话语研究? 上海 : 上海外语教育出版社。
46. 施旭。 (2010) 。 文化话语研究 : 探索中国的理论, 方法与问题。 北京 : 北京出版社。
47. 施旭。 (2018) 。 文化话语研究与中国实践.中国外语。
48. 施旭。 (2018) 。 (逆) 全球化语境下的中国话语理论与实践。北京 : 中华书局。
49. 施旭。 (2013) 。 文化话语研究简介。北京 : 中国外语。
50. 论辩交际谬误。(1991)。 弗朗斯凡埃默伦, 罗布荷罗顿道斯特著。北京 : 北京大学出版社。
51. 社会心理话语。(1993)。 冯戴伊克著 施旭, 冯冰编译。北京 : 中华书局。
52. 纳爱斯。(2006)。 雕牌超效洗衣粉污渍篇。 北京 : 中华书局。
53. 胡谷明主编。(2016)。 苏俄翻译理论导读, 武汉, 武汉大学出版社。

北京：中华书局。

54. 李英然。(2014)。红楼梦的回目叙事策略，红楼梦学刊。北京：中华书局。
55. 杨仕章。(2003)。文化翻译论略。北京：军事谊文出版社。
56. 杨文飞。(2016)。顺应视角下《红楼梦》霍译本章回标题翻译探析。北京：军事谊文出版社。
57. 郑振铎。(2009)。插图本中国文学史上。北京：当代世界出版社。
58. 郑振铎。(2009)。插图本中国文学史下郑振铎。北京：当代世界出版社。
59. 京宏, 郭英德。(2008)。中国古代文学史/京宏,郭英德。北京：北京师范大学，2008。
60. 袁行霈, 罗宗强。(2009)。本卷.中国文学史。北京：高等教育出版社。
61. 袁行霈, 罗宗强·本卷。(2009)。中国文学史.第三卷。北京：高等教育出版社。
62. 黄忏华。(2008)。中国佛教史。台北：东方出版社。
63. 林仲湘。(2012)。现代汉语详解字典 / 仲湘林。北京：外语教学与研究出版社。
64. 周跃西。(2003)。论黄河流域民间美术中的滑稽审美观。郑州：河南社会科学。
65. 朱光斗。(1982) 对口快板写作知识。沈阳：春风文艺出版社。
66. 朱光斗。(1982)。对口快板表演技巧。沈阳：春风文艺出版社

67. 朱光潜。文艺心理学。复旦：复旦大学出版社。
68. 朱燕。(2005)。由关联理论看幽默言语的翻译。长沙：湖南师范大学。
69. 施耐庵。(XIV)。水浒传。中国。
70. 张喆。(2011)。英语语言幽默的图式特征及解读难题探究。北京：科学出版社。
71. 赵红梅。(2005)。浅析我国商业广告中幽默的缺欠。长春：东北师范大学。
72. 赵英科。(2005)。英语幽默的语用研究。论文专业：英语语言文学。
73. 曹禺选集 / 曹禺著。—北京：人民文学出版社，2004。—598 页。
74. 中国现当代文学精品选. 现代卷. 小说 / 方铭, 王达敏主编。—合肥：安徽教育出版社，2008。—379 页。

Електронні джерела

75. Ісаєва, Н. С. (2018). Концепція історії китайської літератури у працях Чжена Чженьдо. Взято з http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis
76. Колісник, Ю. Р. (2014). Текст і дискурс: проблеми дефініцій. Узято з <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/6988/1/25.pdf>
77. Урусов, В. П. (2009). Соціальні трансформації та літературні процеси в Китаї 80–90-х років ХХ століття. Узято з <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/31333>
78. Шекера, Я. В. (2018). До проблеми перекладу китайської поезії доби Сун (X–XIII ст.) у жанрі ци українською мовою. Узято з http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP

[meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Skhodoz_2008_41-42_18](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASPmeta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Skhodoz_2008_41-42_18)

79. Шекара, Я. В. (2010). Из поезії ХХ століття. Узято з http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASPmeta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Skhodoz_2008_41-42_18
80. Щербаков, Я. М. (2017). Містичні мотиви в китайській середньовічній прозі. Узято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/stkm_2017_4_3